

Tudós fórum

AZ MTA BIOLÓGIAI OSZTÁLYÁNAK ÁLLÁSFOGLALÁSA

A T/1768. SZÁMÚ, „A TUDOMÁNYOS KUTATÁSRÓL, FEJLESZTÉSRŐL ÉS INNOVÁCIÓRÓL” SZÓLÓ TÖRVÉNYJAVASLATRÓL

1. Az Osztály nagyra értékeli az OTKA működésének hagyományait, és ezekben különösen azt a kiszámíthatóságot, megbízhatóságot, és pártatlan, csak a tudományos szempontok alapján vezérelt zsűri és OTKA kollégiumi tag és elnökválasztást, valamint ítéletalkotást, amely az OTKA működését az elmúlt, csaknem három évtizedben jellemezte, amit megerősített a European Science Foundation értékelése is. Az Osztály aggodalmát fejezi ki a nagy múltú, közmegegyezésre működő, független intézmény megszüntetése miatt.

2. Az Osztály arra kéri az MTA Elnökségét és Elnökét, hogy lépjen fel a kormánynál annak érdekében, hogy az OTKA átalakulása és az alap kutatások további finanszírozása során a fenti értékek – így különösen az alap kutatás egysége, szuverenitása, kutatói és társadalmi kontrollja – változatlanul maradjanak meg, valamint az átalakulás a legteljesebb mértékben őrizze meg az OTKA eddigi működésének, és ezzel az alap kutatások finanszírozásának folyamatosságát. Az Osztály nagyra értékeli azt a törekvést, hogy az OTKA támogatási kultúrája a Nemzeti Kutatási Fej-

lesztési és Innovációs Hivatal által kezelt más támogatási formáknál is meghonosításra kerüljön.

3. Az Osztály hangsúlyozottan kéri az MTA Elnökségét és Elnökét, hogy lépjen fel a kormánynál és az Országgyűlésnél annak érdekében, hogy az alap kutatás támogatása külön sorban nevesítve jelenjek meg, az azt szolgáló pénzeszközök a Nemzeti Kutatási Fejlesztési és Innovációs Hivatal megalakulása után haladják meg az OTKA által kezelt eddigi pénzeszközök mértékét, és azok %-os minimális szintje a törvény szövegében rögzítésre kerüljön.

4. Az Osztály kéri az MTA Elnökét és Elnökségét, hogy lépjen fel annak érdekében a kormánynál, hogy a törvény végrehajtási utasítása hamar szülessen meg, valamint a kormány kérje ki és hangsúlyosan vegye figyelembe a kormányrendelet, végrehajtási utasítás és működési rend kidolgozása és elfogadása során az MTA véleményét.

A fenti állásfoglalást a Biológiai Osztály 2014. november 11-i ülésén egy tartózkodással fogadta el.

GONDOLATOK

AZ MTA BIOLÓGIAI TUDOMÁNYOK OSZTÁLYÁNAK A TUDOMÁNYOS KUTATÁSRÓL, FEJLESZTÉSRŐL ÉS INNOVÁCIÓRÓL SZÓLÓ TÖRVÉNYJAVASLATHOZ ÍRT ÁLLÁSFOGLALÁSÁHOZ

Pálinkás József

az MTA rendes tagja,
a Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Hivatal
létrehozásával összefüggő feladatok ellátásáért felelős kormánybiztosa

Csányi Vilmos főszerkesztői kérésének eleget téve az alábbiakat jelzem az MTA Biológiai Tudományok Osztályának (a továbbiakban: Osztály) állásfoglalására.

Egyetérték az OTKA magyar kutatástámogatási rendszerben játszott szerepének méltatásával. Magam is nagyra értékelem az OTKA szakszerű működését, ezen véleményemnek nem csupán szavakban igyekeztem hangot adni, hanem tettekben is. Az elmúlt húsz évben kétszer történt jelentős (2001-ben 60, 2012-ben 41%-os!) emelés az OTKA költségvetésében, mind a két alkalommal az én meghatározó közreműködésemmel. Bizonyára nem küzdöttem volna ezekért a növelésekért, ha nem lettem volna, és nem lennék ma is meggyőződve arról, hogy az OTKA pályázati rendszere jó. Természetesen nincs hibamentes működés, a kiszámíthatóság sem mindig teljesült, és „belülről” azt is tapasztaltam, hogy a demokratikus OTKA bírálati rendszer tisztviselői „választásai” során minden nagyobb intézményben irányított volt a jelölés. Túlzás tehát, hogy a zsűri- és kollégiumi tagok választásánál kizárólag tudományos szem-

pontok játszottak szerepet, meg-meg jelent azért az intézményi érdek is. Mindezek ellenére a kutatói közösségben a pályázatok értékelési rendszere jelentős kritikát nem kapott.

A hazai tudományfinanszírozás helyzetének és jövőbeni lehetőségeinek ismeretében – összhangban az OTKA mint tudományfinanszírozó szervezet nemzetközi átvilágításakor megfogalmazott néhány ESF-javaslattal is – a felfedező kutatást végző tudományos műhelyek számára nagyobb lehetőséget jelent egy jelentős költségvetésű, elkülönített állami pénzalapként működő egységes kutatási, fejlesztési és innovációs alap. A kutatói kezdeményezésű alapkutatási pályázatok rendszere nem szűnik meg azzal, hogy egy nagyobb alap része lesz, sőt lehetőségei megnőnek. Az elbírálási rend, a bírálók kiválasztásának módszere nem változik.

Az MTA elnöke az Osztály állásfoglalását megelőzően arra kért, hogy személyesen tájékoztattassam az MTA Elnökségét a törvényjavaslatról, az OTKÁ-t érintő változásokról, amely kérésnek a novemberi elnökségi ülésen örömmel teszek eleget. Ahogyan Lovász László

ló elnök úrnak írt válaszelemben is jeleztem, az alapkutatósi pályázatok finanszírozási rendje változatlan marad, azaz a kutatói közösség kontrollja – ahogyan azt Magyarország Alaptörvénye is rögzíti – megmarad. Örülök, ha az Osztály is támogat abban a törekvésben, hogy az OTKA gyakorlata legyen az iránymutató az alaphoz tartozó valamennyi pályázat értékelése során. A cél az, hogy több forrás álljon rendelkezésre, és hatékonyan használjuk fel azokat.

A Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Alap (a továbbiakban: Alap) 2015. évi előirányzatai között a kutatási témapályázatok külön soron jelennek meg. Ennek minimális százalékos mértékét a tudományos kutatásról, fejlesztésről és innovációról szóló törvényjavaslat nem rögzíti. Ilyen százalékos érték rögzítése törvényi szinten nem lehetséges, az ellentétes a költségvetési törvény logikájával. Az egészségügy, az oktatás vagy éppen a honvédelem ráfordításai sincsenek külön törvényben rögzítve. Az alapkutatók ilyen merev rögzítését egyébként nem is tartom célravezetőnek, mert az alap- és alkalmazott kutatások nem választhatók el mereven egymástól. Egy alapkutatósnak induló vizsgálat eredményei hasznosulása esetén éppen a tudomány művelői büszkélkednek – méltán –, hogy eredményeik milyen hasznosak a társadalom számára. A kutatási források növelésének fő érve is a gazdasági növekedéshez, a társadalmi jóléthez való hozzájárulás. Célravezetőbbnek tartom a döntéshozók és a társadalom számára az alapkutatók további fejlesztéseket megalapozó jellegét és az inno-

váción keresztül a növekedéshez való hozzájárulását hangsúlyozni, mert ez áll közelebb a megvalósuló napi gyakorlathoz.

A tudományos kutatásról, fejlesztésről és innovációról szóló törvény végrehajtási rendletének és a finanszírozás eljárásrendjének kidolgozása során örömmel vesszük az MTA véleményét, és jogszabályba beépíthető javaslatait.

Végül emlékeztetem Önöket arra, hogy alapkutatókat eddig sem csak az OTKA finanszírozott. Kutatók, intézmények nemzetközi szervezetekben való részvételét, sokszor konkrét kutatásokat, nemzetközi együttműködések – esetlegesen ugyan és koordinálatlanul – eddig is finanszírozott a Kutatási és Technológiai Innovációs Alap. Emlékeztetem Önöket arra is, hogy például a European Molecular Biology Laboratory (EMBL) tagságunk kapcsán is a kormányhoz kellett fordulniuk többletforrásokért. Az új Alap a tudományos kutatás, a fejlesztés és az innováció egységes rendszerben való hatékony finanszírozását kívánja megvalósítani, az új hivatal pedig összehangolni a hazai és uniós források felhasználását, és biztosítani a kiszámítható és transzparens finanszírozást. Mint ismeretes, a jelentős európai uniós források a központi régióban nem vagy csak igen korlátozott mértékben használhatók fel. Magyarország kutatási kapacitásai ugyanakkor meglehetősen centralizáltak. A kutatásfinanszírozásban koordinált felhasználás nélkül továbbra is egyszerre lesz jelen a pazarlás és a hiány. Örülök, ha az Akadémia felelős támogatásával tehetek azért, hogy ez ne így legyen.

TUDOMÁNYOS ELISMERÉSEK AZ AKADÉMIÁN

A TUDOMÁNYÜNNEP ALKALMÁBÓL

Kimagasló tudományos életműve elismeréseként hét tudós vehette át az MTA Elnöksége által adományozott **EÖTVÖS JÓZSEF-KOSZORÚT**:

Gallé László, a biológiai tudomány doktora, a Szegedi Tudományegyetem professor emeritusa,

Kuszmán János, a kémiai tudomány doktora, az IVAX Gyógyszerkutató Intézet Kft. nyugalmazott tudományos tanácsadója,

Móricz Ferenc, a matematikai tudomány doktora, a Szegedi Tudományegyetem professor emeritusa,

Szabó Katalin, a közgazdaság-tudomány doktora, a Budapesti Corvinus Egyetem egyetemi tanára,

Szederkényi Tibor, a földtudomány doktora, a Pécsi Tudományegyetem nyugalmazott tanszékvezető egyetemi tanára,

Szűcs István, a közgazdaság-tudomány doktora, a Szent István Egyetem professor emeritusa,

Voigt Vilmos, a néprajztudomány doktora, az Eötvös Loránd Tudományegyetem professor emeritusa.

A Magyar Tudományos Akadémia elnöke által az igazgatási és kutatásszervezési feladatok során kiváló munkát végző személyek elismerésére, példamutató teljesítményük jutalmazására alapított **SZILY KÁLMÁN-DÍJAT** idén **Balogh Margit**, az MTA Bölcsészettudományi Kutatóközpont titkárságvezetője vehette át.

•
A **WIGNER JENŐ-DÍJAT** a Paksi Atomerőmű Zrt. és a Wigner Jenő-díj kuratóriuma **Zoletnik Sándornak**, az MTA Wigner Jenő Kutatóközpont tudományos főmunkatársának adományozta.

•
A Richter Gedeon Nyrt. és a Magyar Tudományos Akadémia által alapított **BRUCKNER GYŐZŐ-DÍJAT** **Hajós György**, a kémiai tudományok doktora, az MTA Természettudományi Kutatóközpont professor emeritusa; a 40 éven aluli kutatók munkáját elismerő **BRUCKNER GYŐZŐ-DÍJAT** megosztva **Kónya Krisztina**, a Debreceni Egyetem adjunktusa és **Mándi Attila**, a Debreceni Egyetem tudományos munkatársa kapta.

A **PUNGOR ERNŐ-DÍJAT** **Demeter Ádám**, a Richter Gedeon Nyrt. főosztályvezető-helyettese vehette át.

Mezei István okleveles gépészmérnök, a Magyar Államvasutak nyugalmazott igazgatója, életműve elismeréseként a **MIKÓ IMRE-DÍJAT**, valamint a Magyar Közlekedési Közművelődésért Alapítvány **MIKÓ IMRE-EMLÉKPLAKETTJÉT** kapta.

Az aktív szakember kategóriában megosztva ítélték oda az elismerést **Jászberényi Attila** okleveles villamosmérnöknek, a MÁV-

START műszaki főmunkatársának és **Virág István** hidász mérnöknek, a MÁV Zrt. osztályvezetőjének.

Az **AKADÉMIAI SZABADALMI NÍVÓ-DÍJAT** **Fried Miklós**nak, az MTA doktorának, az MTA Természettudományi Kutatóközpont osztályvezetőjének, **Vukics Krisztina** gyógyszerkutató vegyészmérnöknek, valamint **Zámboriné Németh Évának**, az MTA doktorának, a Budapesti Corvinus Egyetem tanszékvezető egyetemi tanárának adományozták.

A kitüntetetteknek gratulálunk

